

Geleneksel Romen Evlerinin Mimari Açından İncelenmesi

Celalettin BAŞYİĞİT*¹, Mutlu İrem KARTLI

¹Süleyman Demirel Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, İnşaat Mühendisliği, 32200, Isparta

(Alınış Tarihi: 27.10.2014, Kabul Tarihi: 30.12.2014)

Anahtar Kelimeler

Balkanlar
Romanya
Geleneksel Mimari

Özet: Balkanlarda yer alan geleneksel Romen evlerinin incelendiği çalışmada bahsedilen dönemin Romen mimari usulü hakkında bilgiler verilerek, Romen yapılarının özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada geleneksel evlerdeki cephe düzenleri, plan tipleri, teknik ve malzemeler, kapılar, pencereler, çatı örtüleri ve süslemeler ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda elde edilen bilgiler görsel verilerle desteklenerek, bu geleneksel yapıların bulunduğu çağın gelişmişlik dereceleri, yaşam standartları ve bu yapıların diğer kültürlerle olan etkileşimleri gösterilmeye çalışılmıştır.

An Architectural Examination of Traditional Roman Houses

Keywords

Balkans
Romania
Traditional Architecture

Abstract: In this study that examined traditional Romanian houses located in Balkans, its trying to determined features of Roman structures by giving informations about Roman architecture style of mentioned era. In study, traditional house's facade designs, plan types, technics and materials, doors, windows, roofages and decorations are examined under different titles.

End of the study, gathered informations by supporting with visual evidences, it's trying to show degree of development, life standards of era which contains this traditional structures and interactions of this structures with other cultures.

1. Giriş

Geleneksel konut mimarisi eski toplumların yaşam standartlarını, teknik ve sosyal imkanlarını gözler önüne sererken bu toplumların ruhsal eylemlerini de ortaya koymakta ve içinde şekillendiği toplumun sanatsal algı derecesini temsil etmektedir.

Günümüzde bu alanda yapılan çalışmalara ilgi oldukça fazladır. Öyle ki, literatürler de Balkan'larda yer alan geleneksel konut mimarisine ilişkin birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Ayrıca, geleneksel Romen mimarisinde yer alan yapılarda ki sığınak bölümleri günümüze kadar birçok arkeolog ve tarihçinin dikkatini çekmiştir (Ayverdi, 1979; Karamağralı, 2000). Bu tür çalışmalarda temel ve en güvenilir kaynak kuşkusuz yapıların kendileridir.

Çalışmada geleneksel Romen yapılarının mimari özellikleri, kullanılan malzeme ve teknikler, çatı örtüleri, mimari elemanları ve cephe düzenleri

incelenecektir. İnceleme sonucunda yapılar görsel olarak da belgelendirilip çalışmaya eklenecektir.

Çalışma sonucunda elde edilen verilerin irdelenmesine yönelik sentez çalışmaları ile de geleneksel Romen yapılarının mimari özellikleri ortaya koyulacaktır

2. Romen Mimarisi

Geleneksel mimari uygulamalar her kültür için farklılık arz etmektedir. Bu farklılıklar mimarinin olduğu ülkeye göre değişkenlik gösterir. Zaman içerisinde birbirlerinden etkilenen toplumların mimari uygulamalarında benzer yanlar olsa da, ayırım yaratan çizgiler mutlaka mevcuttur. Mimari içinde bulunduğu toplumun gerek topoğrafik özelliklerinden, gerek toplumsal düzeninden gerekse iklim koşullarından etkilenmektedir.

Romanya'da ki iklim koşulları oldukça ağırdır. Öyle ki kış aylarında sıcaklık - 35 derece yaz aylarında ise

* İlgili yazar: celalettinbasyigit@sdu.edu.tr

+40 derece dolaylarında seyretmektedir. Her ülkede olduğu gibi Romanya’da da mimari tarz da iklim koşullarından etkilenmiş ve geleneksel mimari değişen iklim koşullarına göre şekillenmiştir.

Geleneksel Romen evlerine bakıldığında göze çarpan unsurların başında yalıtım uygulamaları gelmektedir. Bu evlerin hiçbirinde merkezi bir ısıtma veya güneş panelleri olmadan sadece havalandırmalar ve odun ateşi ile ısı alış veriş sağlanmıştır. Romen mimarisinde, geçmişten yakın tarihe kadar bilinen ilkeler ile modern araçların gücü birleştirilerek sağlıklı bir çevrede etkin konut yapımı amaçlanmıştır (Karthı, 2014). Bu nedenle de olabildiğince doğallıktan yana olunmuştur. Şekil 2.1’de geleneksel Romen mimarisine göre inşa edilen konutların yer aldığı bir sokak görülmektedir.

Şekil 2.1. Geleneksel Romen mimarisine göre inşa edilen konutların yer aldığı bir sokak

Romanya’nın birçok şehrinde geleneksel evler yaygınlık göstermektedir. Bu evlerin, ilk dönemlerde Roma mimarisinden, daha sonraları ise Bizans mimarisinden oldukça fazla etkilendiği bilinmektedir. Bizans tarzı mimarinin ülkenin batı ve kuzey kısımlarında yer alan evlerde uygulandığı görülmektedir (Başığit vd., 2013). Romanya’da geleneksel mimari; kuzey Avrupa’da yaygın kullanılan ve gelenek haline gelen kalın duvarlar, eğimli çatılar ve büyük koruyucu saçaklar ile güney de yer alan mimari özelliklerin birleşiminde etkilenmiştir. Akdeniz mimarisinde, gölgeleme için saçak kullanımı yaygın olarak görülür. Ayrıca bu mimari, doğu-batı tüm komşu kültürlerden oluşan benzersiz ve özgün bir tarz içerir (Karthı, 2014).

Romen mimarisinde 17. yy ile 18.yy’lar arasında “Brancoveanu Stili” baş göstermiştir. Brancoveanu Stili, o dönemde inşa edilen binalarda sıklıkla görülmektedir. Bu stile göre binalar farklı ölçeklerde inşa edilmiştir ve doğal malzemelerle kalite dekorasyon uygulamaları yapılmıştır. Brancoveanu tarzında batı motifleri ile doğunun kombinasyonu yapılmıştır. Saray ve kiliseler de bu tarzın etkisi görülmektedir (Başığit vd., 2013). Şekil 2.2’de Brancoveanu Stili ile inşa edilmiş bir bina örneği görülmektedir.

Şekil 2.2. Brancoveanu Stili ile inşa edilmiş bir bina örneği (Dabija, 2006)

Romen mimarisi, 19.yy ortalarında Avrupa mimarisinin özellikle de Fransız mimarisinin etkisi altında kalmıştır. Daha sonraları kamu binalarının ihtiyacı ile klasik tarzda bir etki görülse de geleneksel mimari unutulmamış, batı ve doğu akımları bina yapımlarını etkilemiştir. Bu dönemde inşa edilen yapılar “Art Nouveau Stili” olarak tanımlanmıştır. Genel olarak önemli binalar bu tarza yapılmıştır (Dabija, 2006).

20. y.y.’ın başlarında yapılar daha yüksek inşa edilmeye başlanmıştır. “Customer Opening Windows” olarak adlandırılan geleneksel pencere sistemlerinin kullanımı azalmıştır. Geleneksel özellikler dikkate alınarak yapılan pencerelerde bir takım eksiklikler göze çarpmıştır. Bunlardan bazıları; pencerelerin caddeye bakan kısımlarının yoğun hava şartlarına maruz kalarak bozulması, bakım ve temizliğinin güç olmasıdır. Özellikle dış kepenklerde bozulma çok sık meydana gelmektedir.

Romen mimarisinde dikkat çeken bir diğer mimari tarzda “Neo Romanian”dır. Bu tarzda geleneksel mimarinin unsurları rahatlıkla görülebilir. The Place of The School of Architecture, Neo Romanian tarzında inşa edilen bir yapı örneğidir. Binada hem açık hem de kapalı sundurma mevcuttur. Küçük pencerelere yer verilmiştir. Saçaklar oldukça geniş ve taş süslemeciliği ile binaya zenginlik katılmıştır (Başığit vd., 2013). Şekil 2.3’ de Neo Romanian Stili ile inşa edilmiş olan The Place of The School of Architecture binası görülmektedir.

Şekil 2.3. Neo Romanian Stili ile inşa edilmiş olan The Place of The School of Architecture Binası (Dabija, 2006)

Romen geleneksel mimarisinde, bölge deprem riski altında olduğundan binalarının altına bir metreden

fazla bodruma yer verilir. Bodrum deprem riskine karşı önlem olmasının yanı sıra yaz ve kış aylarında ısı direncine de yarar sağlamaktadır.

20. yy'da Romanya ülke olarak bir travma geçirmiş ve bu travma ülkenin mimarisine de yansımıştır. O dönemin mimarisini anlamak için öncelikle gündelik hayatta işleyen mekanizmayı anlamak gerekmektedir. Modernist dönemde, ana bulvarlara yüksek katlı apartman bloklar inşa edilmiştir. Dolayısıyla geleneksel mimari de yer alan eğimli çatılar ve geniş saçaklar bir kenara bırakılmıştır. O dönem Romanya'nın yanı sıra tüm dünya da apartman tarzı bina uygulamaları yapılmıştır (Dabija, 2006). Şekil 2.4'de Romanya'da bulunan apartman tipinde ki konutlara örnek görülmektedir.

Şekil 2.4. Romanya'da modernist dönemi yansıtan apartman tipinde ki konutlar

Geleneksel Romen mimarisini gözler önüne seren bir diğer örnekte, başkent Bükreş'in Herastrau Parkı yanında yer alan ve Romence Muzeul Satului olarak bilinen açık hava etnografik müzesidir.

Müze 1936 yılında Dimitrie Gusti, Victor Ion Popa ve Henri H. Stahl tarafından kurulmuş ve 10 Mayıs 1936 yılında Kral 2. Carol huzurunda açılmıştır (Kartlı, 2014).

O dönem de Romen Akademisi'nde Sosyoloji bölüm başkanlığı yapan Profesör Gusti, Romanya'nın geleneksel yaşamını sergilemek amacı ile bir müze kurmayı amaçlamış ve bunun üzerine çalışmaya başlamıştır. Adı geçen müze yaklaşık 100.000 m²'lik bir alana yayılmış olup, içerisinde Romanya'nın çeşitli şehirlerini temsilen 272 adet köy çiftliği bulunmaktadır. Bu yapıların inşası sırasında doğallık ve gerçeklikten yana olmak amacıyla, yapıları inşa eden ustalar köy yapılarını bilen kişiler olup, çeşitli bölgelerden getirilmiştir (Kartlı, 2014). Şekil 2.5, Şekil 2.6, Şekil 2.7, Şekil 2.8 ve Şekil 2.9'da Bükreş açık hava müzesinde yer alan ve geleneksel evlere ait örnekler görülmektedir.

Şekil 2.5. Bükreş Köy Müzesi'nde yer alan tek katlı geleneksel konut örneği

Şekil 2.6. Bükreş Köy Müzesi'nde yer alan geleneksel konutlara ait örtü sistemleri

Şekil 2.7. Bükreş Köy Müzesi'nde yer alan geleneksel konutlara ait giriş örneği

Şekil 2.8. Bükreş Köy Müzesi'nde yer alan geleneksel konutlara ait örtü sistemi

Şekil 2.9. Bükreş Köy Müzesi'nde yer alan geleneksel konutlara ilişkin cephe düzeni

Müze yapıların yanı sıra Romanya köy yaşamını sergileyen çeşitli enstrümanlar, video ve ses kayıtları da mevcuttur. Müze sınırları içerisinde kilise ve yel değirmenleri de görülmektedir. Ayrıca geleneksel kostümlerin ve fotoğrafların bulunduğu bir koleksiyon da göze çarpmaktadır (Karthı, 2014).

2.1. Geleneksel Romen Evlerinde Plan

Geleneksel Romen yapıları genellikle tek katlı, iki oda ve bir mutfak şeklinde dizayn edilmiştir. Tek odalı yapılara diğer geleneksel yapılarda olduğu gibi zaman içerisinde yeni odalar eklenmiştir. Böylece daha büyük yapılar oluşmuştur.

Geleneksel mimari unsurlara göre inşa edilen bu evler, kültürel etkiyi ve sosyal yaşamı da yansıttığı için kullanım amacı çok önemlidir. Yaşamlarını hayvancılık ile sürdürmeyen kesimlerde inşa edilen geleneksel konutların ahır, depo ve müstemilat olarak adlandırdığımız kısımları mevcut değildir. Onun yerine geniş sofalı kısımlar göze çarpmaktadır (Karthı, 2014).

2.2. Geleneksel Romen Evlerinde Teknik ve Malzeme

Bodrum katlar genellikle taş ile yapılmıştır. Geleneksel Romen mimarisinde geçerli bir yapı malzemesi olan kil, kalınlığı ve ısı iletkenliğinden dolayı çok iyi bir termal koruma sağlamaktadır. Bu nedenle uygulamalarda sıklıkla yer aldığı bilinmektedir (Dabija, 2006).

2.3. Geleneksel Romen Evlerinde Cephe Düzeni

Geleneksel Romen mimarisinde genellikle güney odaklı açık sundurma sistemler kullanılmaktadır. Sundurma fikri ilk olarak Antik Yunan veranda uygulamalarında görülmüştür. Atrium olarak da bilinen bu uygulamalar Roma Mimarisinin yanı sıra Ortadoğu geleneksel konut tarzında da yer almaktadır (Karthı, 2014).

Geleneksel Romen mimarisinde yer verilen sundurma, dışa bakan ve içeri ile bağlantıyı sağlayan

ara olmak üzere bir veya iki taraf üzerinde yer almaktadır. Şekil 2.10'da geleneksel Romen evlerinde yer alan bir sundurma örneği görülmektedir.

Şekil 2.10. Geleneksel Romen evlerinde yer alan sundurma örneği (Dabija, 2006)

Yapılarda sundurma derinliği önemlidir. Derinlik isteğe göre güneş ışınlarının içeri nüfuz edip etmemesinde etkili olur. Aşırı ısınmayı engeller veya içeri nüfuz ettirilebilir. Bazı yerlerde seyir için yer olarak adlandırılır. Sohbet ve oturma alanı olarak kullanılır. Şekil 2.11'de geleneksel Romen evlerinde yer alan bir başka sundurma örneği görülmektedir.

Şekil 2.11. Geleneksel Romen evlerinde yer alan sundurma örneği (Dabija, 2006)

Geleneksel Romen evlerinde sıra sütunlar iç avluyu çevreler ve ailenin faaliyette olduğu odalar iç avluya bakar. Ayrıca hava koşullarına karşı duvarların korunmasını sağlamak amacı ile geniş saçaklara da yer verildiği bilinmektedir. Kiliselerde de barınma ve bekleme için doğu odaklı sundurma uygulamaları yapılmaktadır.

Han ve manastır gibi geniş binalarda iç avlu revaklarla çevrilidir. Pek çok durumda hanlarda revaklar cam ile kapalı ve ahşap çerçevesindedir. Bunun başlıca amacı fazladan depolama alanı elde etmektir. Diğer bir faydası ise yoğun rüzgarlar da ısı kazancı sağlamasıdır. Cam ile kapatılan bu bölgeler tampon

bölge olarak da adlandırılır. Bu tarz özelliklere sahip binalara Bükreş'in tarihi meydanlarında rastgelmek mümkündür. Girişler sundurma şeklinde yapılmaktadır (Dabija, 2006). Şekil 2.12'de geleneksel Romen mimarisinde yer alan bir kapalı sundurma örneği görülmektedir.

Şekil 2.12. Geleneksel Romen mimarisinde yer alan bir kapalı sundurma örneği (Dabija, 2006)

2.4. Geleneksel Romen Evlerinde Yapı Elemanları

2.4.1. Kapılar

Geleneksel Romen evlerinde görülen kapı tipleri genellikle tek kanatlı, ahşap ve küçüktür. Bunun başlıca sebebi ahşabın yöresel bir malzeme oluşu ve kolay temin edilebilmesidir. Kapıların ise yaygın olarak tek kanatlı olması binek hayvanların çok bulunmamasından kaynaklanmaktadır (Kartlı, 2014).

Geleneksel Romen evlerinde göze çarpan diğer bir unsurda bazı yapılarda merdiven yardımı ile yapıya geçişin sağlanmasıdır. Bu yapılarda öncelikle sofa olarak adlandırılan geniş bölümlere geçilir, ardından konut içerisine geçiş sağlanır.

2.4.2. Pencereleler

Geleneksel Romen evlerinde yaygın olarak çift camlı sistemler kullanılmaktadır. Hatta bazı durumlarda bu sistem dış kepenkler ile birlikte kullanılır. Kışları oldukça sert geçtiğinden rüzgarlı dönemlerde tek başına hava geçirmezliği sağlayan, dışa ve içe doğru açılabilen kanadı olan açma sistemi ile de yalıtım sağlanmaktadır (Kartlı, 2014).

Geleneksel Romen mimarisinde, içerideki havayı soğuk hava sızıntısından korumak için pencereler bir kanat içeri bir kanat dışarı olacak şekilde dizayn edilmektedir. Romen kaynaklarında bu uygulamaya alışılmış ya da geleneksel açılan pencere denilmektedir. Bu sistem yaygın olarak geleneksel

evlerde görülmektedir. Ayrıca, tüm kış boyunca yiyecekler kanatlar arasında bozulmadan korunur.

Diğer bir sistemde içe açılan pencere sistemidir. Çift kanatlıdır ve iki kanatta odanın içine açılmaktadır. Bu durumda dış kepenklerin rolü yaz boyunca yapıyı güneşe karşı korumaktır. Kış aylarında ise bu sisteme ekstra bir hava katmanı ekleyerek ısı yalıtımı artırılabilir. Böylece hava tabakasının ısı performansı artar.

70'lerde meydana gelen enerji krizi ile birlikte binalarda ısıyı daha iyi muhafaza edebilmek amaca ile cam balkon uygulamaları yaygınlaşmıştır. 1989 yıllarında, pencere yapımında ekstra bir katman cam levha daha eklenerek alternatif uygulamalar geliştirilmiştir (Dabija, 2006).

2.4.3. Örtü Sistemi

Çatı eğimleri iklimlere ve bölgelere göre farklılık göstermektedir. Geleneksel Romen evlerinde, yağmur ve karın bol olduğu bölgelerde çatı eğimleri ani ve keskindir. Bu keskinlik tampon görevi görür ve çatıyı aşırı yükten korur (Dabija, 2006). Yoğun kış şartlarından dolayı bu şekilde çatılara sahip olan yapılarda bahçe kullanımı da mevcuttur.

Yapılarda ahşap çatıların da yaygınlık gösterdiği görülür. Şekil 2.13'de geleneksel Romen evlerinde yaygın olarak uygulanan çatı örneği görülmektedir.

Şekil 2.13. Geleneksel Romen evlerinde yaygın uygulanan bir çatı örneği (Dabija, 2006)

2.5. Geleneksel Romen Evlerinde Süsleme

Osmanlı mimarisinde yer alan köşk, konak ve saray gibi mimarinin her türünde karşımıza çıkan duvar resimleri Balkanlar'da da yankısını bulmuştur. Bu süslemeler cami iç mekanlarına kadar girerek yaygınlık göstermektedir.

Geleneksel Romen evlerinde barok kartuşlar, girdandlar, c ve s kıvrımları, istiridy motifleri, çiçekler, natürmortlar ve manzara tasvirleri gibi motifler egemen olmuştur. Balkanlarda yer alan duvar resimleri, Osmanlı mimarisindekiler kadar ustaca olmasa da kendine özgü bir oluşumları vardır (Uçar, 2013).

3. Sonuç

Çalışma da uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında yer alan Balkan yarımadasında ki geleneksel Romen evleri incelenmiştir.

Geleneksel konut mimarisi dendiğinde göze çarpan başlıca nitelik işlevsellik yani amaca uygunluktur. Genellikle kırsal kesimlerde inşa edilen bu yapılarda bu özellik ana kriter niteliğindedir. Buna istinaden geleneksel Romen evlerinde ölçü, oran ve manzara ile uyumlu bir bütünlük teşkil etmektedir.

Geleneksel Romen mimarisinde odalar, iyi dengelenmiştir ve uyumludur. Dışarıdan tümüyle ayrı olarak konumlandırılmamıştır. Bunun aksine veranda her zaman dışarıya açıktır. Yaygın olarak evin yan tarafında ayrı bir oda bulunur. Bu oda misafir ağırlama ve bekleme alanı olarak kullanılmaktadır. İç kısımlarda yer alan odalar daha mahremdir. Tahta, seramik ve cam üzerine boyamalarla süslenmiştir.

Pencerelerin yönü ve evin girişi güney-doğu tarafındadır. Odaların alçaltılmış tavan yükseklikleri ve görünür vaziyette bulunan girişleri geleneksel Romen konut mimarisinin başlıca özelliklerinden birini ortaya koyar.

Geleneksel Romen Evleri'nin incelendiği kısımda çalışmaya ek olarak, Romanya'nın başkenti Bükreş'te yer alan Herastrau Parkı'nda ki Dimitri Gusti Ulusal Açık Hava Müzesi'nde bulunan evler de görsel kaynaklar yardımı ile cephe düzeni açısından incelenmiştir. Bu evler geleneksel Romen evlerine tipik birer örnek olarak gösterilebilir. Çalışmada da görüldüğü gibi Romen yapılarında göze çarpan ilk özellik ağırlıklı olarak geleneksel malzemelerle inşa edilmiş olması ve kullanılan teknikler ile dönemin yaşam standartlarını ortaya koymasındır.

Tesekkür

Bu çalışma SDÜ 3409-YL1-13 numaralı proje tarafından desteklenmiştir.

Kaynaklar

Ayverdi, E., H. 1979. Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri. Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.

Başığit,C., Akkaş, A., Apay, A. C. and Kartlı, M.İ. 2013."Reflections of the Ottoman Architecture on the Balkan Countries: Example of Romania-Bucharest,Yas,Constanta". 2nd International Balkans Conference on Challenges of Civil Engineering, BCCCE, Epoka University, Albania, 1047-1050s.

Dabija, A. M. 2006. Tradition and İnnovation in Contemporary Romanian Architecture. 23rd Conference on Passive and Low Energy Architecture, Geneva, Switzerland.

Karamağaralı, B., 2000. Romanya'da Osmanlı Etkisi Hakkında, Balkanlarda Kültürel Etkileşim ve Türk Mimarisi Uluslararası Sempozyumu, 17-19 Mayıs, Bulgaristan, 399s.

Kartlı, M. İ. 2014. Osmanlı Mimarisinin Balkan Ülkelerindeki Yansımaları. Romanya: Bükreş, Yaş ve Köstence Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, SDÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 67s.

Uçar, M. 2013. Berat Bekarlar Cami Duvar Resimleri. The Journal of Academic Social Science, 6(7), 1161-1184s.

<http://www.sosyal-bilgiler.com/haritalar.html>
(Erişim tarihi: 02.01.2014)